

MA'LUMOTLAR BAZASIDA HISOBOT YARATISH

8-dars. MA'LUMOTLAR BAZASIDA HISOBOT YARATISH

Ma'lumotlar bazasidagi ma'lumotlarning muayyan qismi uchun hisobot yaratish mumkin. Hisobot, odatda, bazadagi ma'lumotlarni kimgadir taqdim etishda qo'llaniladi. Chunki hisobotlar yordamida ma'lumotlarni oson o'qish, bosma shaklda chop etish mumkin. Access dasturida jadval va so'rovlar uchun hisobotlar yaratiladi.

Access dasturida hisobotlar yaratish 2 bosqichda amalga oshiriladi.

- 1) hisobot yaratish va uni tahrir qilish;
- 2) hisobotni chop etish va kompyuter xotirasiga saqlash.

HISOBOT YARATISH VA UNI TAHRIR QILISH

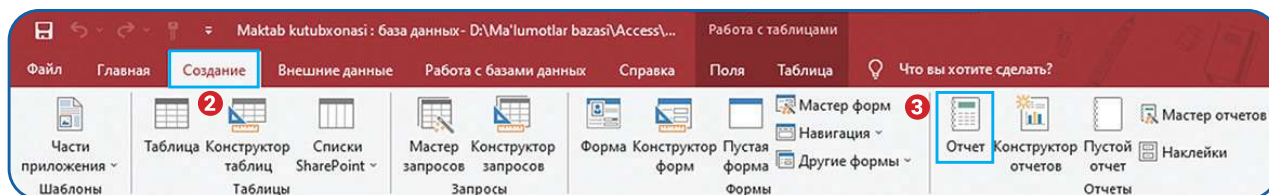
1. Access dasturida "Maktab kutubxonasi" ma'lumotlar bazasi ishga tushiriladi.
2. Hisobot ko'p jadvali so'rovlar yordamida yaratilgan "Umumiy jadval" nomli jadval uchun yaratiladi. Shu sababli jadvallar bo'limidan "Umumiy jadval" tanlanadi **(1)**. Bu jadvalda kutubxona a'zolarining qachon va qanday kitob o'qiganliklari haqidagi ma'lumotlar saqlangan.

Скриншот программы Microsoft Access, работающей с базой данных 'Maktab kutubxonasi'. В центре экрана отображена таблица 'Umumiy jadval' (Общая таблица). В левой панели 'Все объекты Access' (All Access Objects) таблица 'Umumiy jadval' выделена красным круком с цифрой 1. Таблица имеет следующие столбцы: ism, familiya, sinfi, nomi, muallif, sana, vaqt. В таблице 15 записей, каждая с данными о читателе, предмете, авторе, дате и времени чтения.

ism	familiya	sinfi	nomi	muallif	sana	vaqt
Alisher	Hamidov	2-a	Ruhlar isyoni	Erkin Vohidov	07.04.2021	09:12
Bahrom	Aliyev	6-b	Yulduzli tunlar	Pirimqul Qodirov	07.04.2021	09:23
Xusan	Samidov	3-b	Saylanma	Muhammad Yusuf	07.04.2021	10:11
Xasan	Samidov	3-b	Lison ut-tayr	A. Navoiy	07.04.2021	14:30
Gulnoza	Temirova	5-a	Abulfayzxon	Fitrat	07.04.2021	15:45
Xasan	Shokirov	7-a	Shum bola	G'afur G'ulom	07.04.2021	15:45
Malik	Sulaymonov	9-a	Boburnoma	Z. M. Bobur	07.04.2021	15:50
Gulmira	Fozilova	7-a	Xamsa	A. Navoiy	07.04.2021	15:51
Surayyo	Erkinova	10-a	O'tmishdan ertaklar (hikoya)	Abdulla Qahhor	07.04.2021	15:54
Nodira	Usmonova	11-b	Galatepaga qaytish	Murod Muhammad Do'st	07.04.2021	15:56
Jamila	Rizayeva	9-b	Yulduzlar mangu yonadi	Tog'ay Murod	07.04.2021	15:57
Usmon	Mirzayev	11-a	Asrni qaritgan kun	Chingiz Aytmatov	07.04.2021	15:58
Alisher	Hamidov	2-a	Sohibqiron	Abdulla Oripov	08.04.2021	15:59
Xusan	Samidov	3-b	Navoiy	Oybek	08.04.2021	16:00
Xasan	Samidov	3-b	Dunyoning ishlari	O'tkir Hoshimov	08.04.2021	16:10
Gulnoza	Temirova	5-a	Komissar Megre	Simenon Jorj	09.04.2021	10:15

MA'LUMOTLAR BAZASIDA HISOBOT YARATISH

“Создание” panelidan **(2)** “Отчет” uskunasi **(3)** tanlanadi.

4. Ko'rib turganingizdek, “Umumiy jadval” nomli hisobot **(4)** yaratildi.

Umumiy jadval (4)					
ism	familiya	sinf	nomi	muallif	
Alisher	Hamidov	2-a	Ruhlar isyoni	Erkin Vohidov	
Bahrom	Aliyev	6-b	Yulduzli tunlar	Pirimqul Qodirov	
Xusan	Samidov	3-b	Saylanma	Muhammad Yusuf	
Xasan	Samidov	3-b	Lison ut-tayr	A. Navoiy	
Gulnoza	Temirova	5-a	Abulfayzxon	Fitrat	
Xasan	Shokirov	7-a	Shum bola	G'afur G'ulom	
Malik	Sulaymonov	9-a	Boburnoma	Z. M. Bobur	
Gulmira	Fozilova	7-a	Xamsa	A. Navoiy	
Surayyo	Erkinova	10-a	O'tmishdan ertaklar (hikoya)	Abdulla Qahhor	
Nodira	Usmonova	11-b	Galatpaga qaytish	Murod Muhammad Do'st	
Jamila	Rizayeva	9-b	Yulduzlar mangu yonadi	Tog'ay Murod	
Usmon	Mirzayev	11-a	Asrni qaritgan kun	Chingiz Aytmatov	
Alisher	Hamidov	2-a	Sohibqiron	Abdulla Oripov	
Xusan	Samidov	3-b	Navoiy	Oybek	

5. Endi hisobot tahrirlanadi. Dastlab maydonlar hajmini undagi ma'lumot uzunligiga moslash lozim. Buning uchun “ism” maydondagi birorta katak ustiga bosiladi **(5)**. Cursor katakning chap chegarasiga olib kelinadi. Cursor shu shaklda paydo bo'lishi bilan sichqonchanning chap tugmachasi bosiladi va “ism” maydoni undagi ismlar uzunligiga moslanadi **(6)**.

Umumiy jadval Ustunlar ixchamlanadi					
ism	familiya	sinf	nomi	muallif	
Alisher	Hamidov	2-a	Ruhlar isyoni	Erkin Vohidov	
Bahrom	Aliyev	6-b	Yulduzli tunlar	Pirimqul Qodirov	
Xusan	Samidov	3-b	Saylanma	Muhammad Yusuf	
Xasan	Samidov	3-b	Lison ut-tayr	A. Navoiy	
Gulnoza	Temirova	5-a	Abulfayzxon	Fitrat	
Xasan	Shokirov	7-a	Shum bola	G'afur G'ulom	
Malik	Sulaymonov	9-a	Boburnoma	Z. M. Bobur	
Gulmira	Fozilova	7-a	Xamsa	A. Navoiy	
Surayyo	Erkinova	10-a	O'tmishdan ertaklar (hikoya)	Abdulla Qahhor	

MA'LUMOTLAR BAZASIDA HISOBOT YARATISH

6. “familiya”, “sinfi”, “nomi”, “muallif”, “sana”, “vaqt” kabi maydonlar o'lchami unda joylashgan ma'lumotlar uzunligiga moslanadi (7).

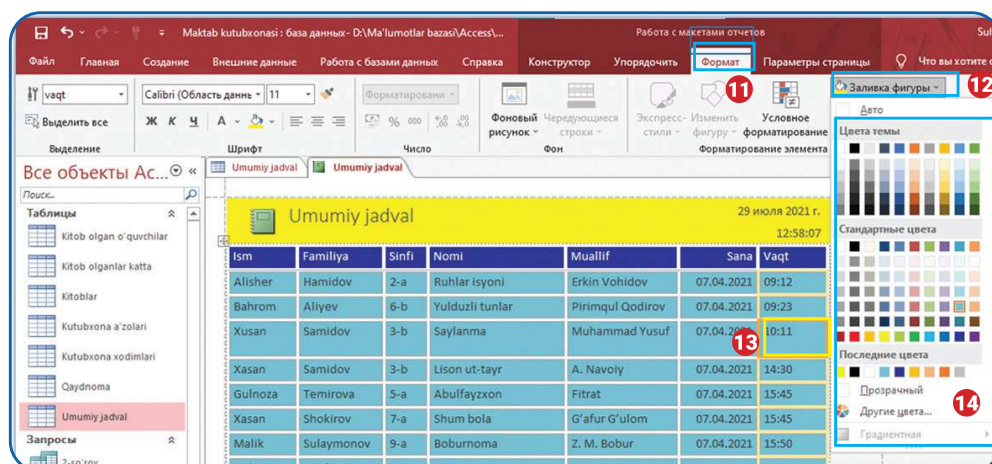
Umumiy jadval							29 июля 2021
ism	familiya	sinfi	nomi	muallif	sana	vaqt	12:39:
Alisher	Hamidov	2-a	Ruhlar isyoni	Erkin Vohidov	07.04.2021	09:12	8
Bahrom	Aliyev	6-b	Yulduzli tunlar	Pirimqul Qodirov	07.04.2021	09:23	
Xusan	Samidov	3-b	Saylanma	Muhammad Yusuf	07.04.2021	10:11	
Xasan	Samidov	3-b	Lison ut-tayr	A. Navoiy	07.04.2021	14:30	
Gulnoza	Temirova	5-a	Abulfayzxon	Fitrat	07.04.2021	15:45	
Xasan	Shokirov	7-a	Shum bola	G'afur G'ulom	07.04.2021	15:45	
Malik	Sulaymonov	9-a	Boburnoma	Z. M. Bobur	07.04.2021	15:50	
Gulmira	Fozilova	7-a	Xamsa	A. Navoiy	07.04.2021	15:51	7

7. Maydon nomlarini bosh harf bilan qayta nomlab chiqiladi (8): “ism” – “Ism”, “familiya” – “Familiya”, “sinfi” – “Sinfi”, “nomi” – “Nomi”, “muallif” – “Muallif”, “sana” – “Sana”, “vaqt” – “Vaqt” (9).? Buning uchun har bir maydon nomi ustiga kursor olib kelinadi va sichqonchani chap tugmachasini ketma-ket ikki marta bosish orqali tahrirlanadi.

8. Hisobot yaratilgan sana va vaqt chetki maydon bilan bir xil chiziqda joylashtiriladi (10).? Bu bilan chop etish jarayonida ularning boshqa sahifaga o'tib ketishining oldi olinadi.

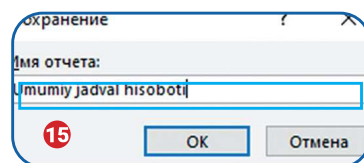
9. Hisobot orqa fon rangini o'zgartirish uchun “Формат” panelidan (11) “Заливка фигуры” (12) uskunasi tanlanadi.

10. Hisobotdagi maydonlar belgilanadi (13) va “Заливка фигуры” ranglar oynasidan (14) mos ranglar o'rnatiladi.

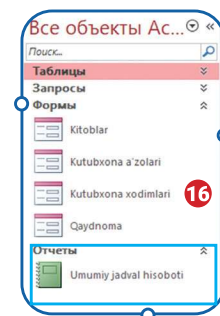

MA'LUMOTLAR BAZASIDA HISOBOT YARATISH

11. Yaratilgan hisobotni saqlash uchun "Ctrl+S" tugmachalari birgalikda bosiladi. Saqlash oynasida hisobotga "Umumiy jadval hisoboti" nomi beriladi (15) va Ok tugmachasi bosiladi.

12. Hisobot saqlangandan so'ng ishchi maydonning chap tomonida joylashgan navigatsiya maydonining "Отчеты" bo'limida "Umumiy jadval hisoboti" nomli hisobot paydo bo'ladi (16).

Access dasturida hisobotlar shu ketma-ketlikda yaratiladi va ma'lumotlar bazasiga saqlanadi.

Hisobotni chop etish va kompyuter xotirasiga saqlash

Odatda, hisobotlar yaratilganidan so'ng natija printer yordamida chop etiladi hamda birorta hujjat formati ko'rinishida kompyuter xotirasiga saqlanadi. Bu jarayonlar quyidagi ketma-ketlikda amalga oshiriladi:

- 1) "Конструктор" panelidan (1) "Режим" uskunasi (2) tanlanadi;
- 2) ochiluvchi ro'yxatdan "Предварительный просмотр" buyrug'ini (3) tanlash orqali hisobotni chop etish va saqlashga yordam beruvchi oyna ochiladi;
- 3) hisobot "Предварительный просмотр" oynasida ochiladi. Bu yerda hisobot joylashgan sahifa o'lchamlari (4), chegaralari (5), yo'nalishi (6) va boshqa parametrlarni o'rnatish mumkin;
- 4) Hisobotni o'qish va undan foydalanish oson bo'lishi uchun *.pdf formatga o'tkazish lozim. Buning uchun "PDF или XPS" uskunasi (7) tanlanadi;

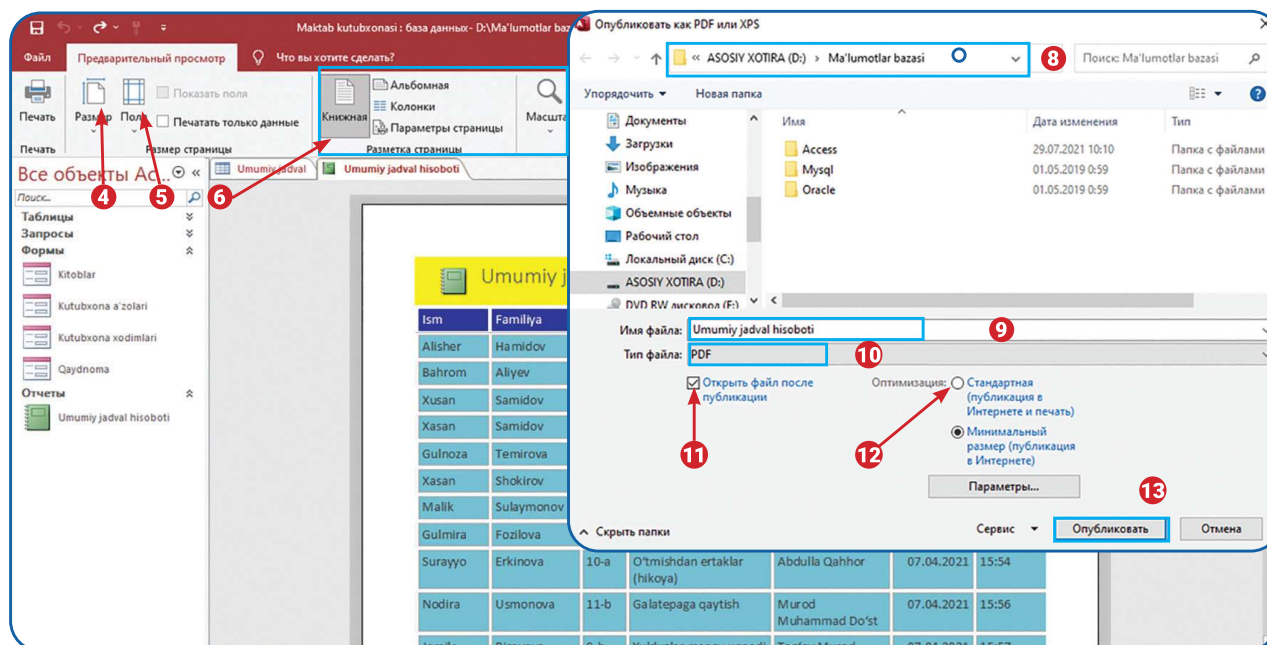

MA'LUMOTLAR BAZASIDA HISOBOT YARATISH

5) saqlash oynasidan faylni saqlash joyi (8) ko'rsatiladi;

6) faylga "Umumiy jadval hisoboti" nomi (9) beriladi;

7) fayl formati sifatida "PDF" tanlanadi (10);

8) "Оптимизация" qismidan "Стандартная" bandi oldidagi aylana belgilanadi (11);

9) faylni PDF dasturida ochish uchun "Открыть файл после публикации" bandiga tasdiqlash belgisi o'rnatiladi (12);

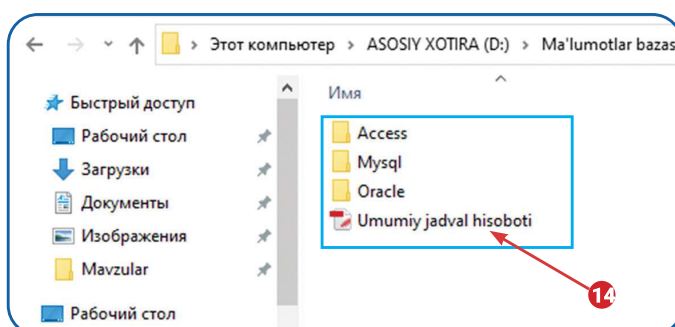
10) Saqlash uchun "Опубликовать" tugmachasi bosiladi (13);

11) hisobot PDF faylining kompyuter xotirasida saqlanganligiga ishonch hosil qilinadi (14);

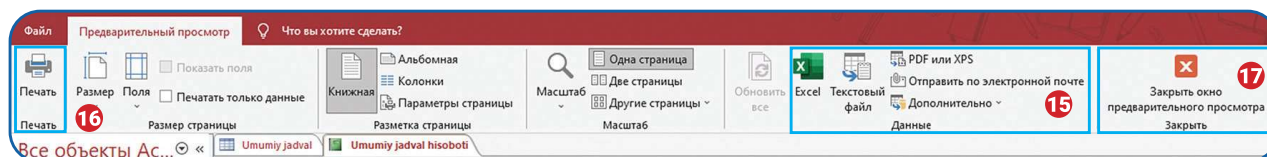
12) yodingizda bo'lsin, hisobotlarni Excel, Word, Notepad dasturlariga saqlash yoki elektron pochta orqali istalgan foydalanuvchiga jo'natish ham mumkin (15);

13) agar kompyuterga printer uskunasi ulangan bo'lsa, "Печать" tugmachasini (16) bosish orqali hisobot chop etiladi;

14) ma'lumotlar bazasining asosiy ishchi oynasiga qaytish uchun "Заккрыть окно предварительного просмотра", ya'ni oynani yopish uskunasi tanlanadi (17);

MA'LUMOTLAR BAZASIDA HISOBOT YARATISH

15) shu tariqa yaratilgan hisobotni chop etish va uni kompyuter xotirasida saqlash mumkin.

Ma'lumotlar bazasida hisobotlarni so'rovlar uchun ham yaratish mumkin. So'rovlar uchun hisobot yaratish jadvallar uchun hisobot yaratish kabi ketma-ketlikda amalga oshiriladi.

TAKRORLASH UCHUN SAVOL VA TOPSHIRIQLAR

1. Ma'lumotlar bazasida hisobotlar nima uchun kerak?
2. Access dasturida hisobotlarni qanday obyektlar uchun yaratish mumkin?
3. Jadval uchun hisobot yaratish ketma-ketligini tushuntiring.
4. Hisobotlarni tahrirlash jarayonini misollar yordamida ko'rsatib bering.
5. Hisobotlarni qanday formatlarda saqlash mumkin.

UYGA VAZIFA

1. "Kitoblar" jadvali uchun hisobot tayyorlang va saqlang.
2. "Kutubxona a'zolari" jadvalidan 10-sinf va 11-sinf o'quvchilarini saralovchi so'rov yarating. So'rov natijalari uchun hisobot tayyorlang. Hisobotni *.doc yoki *.docx formatida saqlang.
3. "Maktab kutubxonasi" bazasidagi "Kutubxona xodimlari" va "Qaydnoma" jadvallari uchun ham hisobot yarating. Hisobot sahifasining orqa foniga mos ranglarni bering.